

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการงานสาธารณะ: ศึกษากรณีการจัดการน้ำเสียของชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีระเบียบวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการงานสาธารณะ: ศึกษากรณีการจัดการน้ำเสียของชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้แนวทางการศึกษา 3 วิธี ดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) นั้น มีขั้นตอน ดำเนินการดังนี้ คือ (สุริยา วีรวงศ์, 2553)

1. ขั้นตอนการเตรียมการ (pre-research phase)

1.1 การคัดเลือกชุมชนและการเข้าสู่ชุมชน เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์เพื่อมาประกอบการพิจารณาการตัดสินใจ เลือกพื้นที่ดำเนินการ ข้อมูลควรเป็นโดยภาพรวมทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน การวางโครงการอาจจะไม่ขึ้นอยู่กับเราเพียงอย่างเดียวขึ้นอยู่กับปัจจัยความพร้อมของชุมชนด้วย จะต้องสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการหรืออาจจะสนทนากับคนในชุมชนคนใด-

คนหนึ่งเพื่อเป็นกุญแจแนะนำคนอื่น ๆ ต่อไป (snow ball sampling technique) และช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนต่อไป

2. ขั้นตอนการวิจัย (research phase)

2.1 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการเน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและให้การศึกษาแก่ชุมชนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ อภิปราย-ถกเถียงเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดกับชาวบ้าน เป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผน โครงการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและควรจัดการในขั้นตอนนี้ ควรให้ชาวบ้านจัดให้มีแกนนำเป็นกลุ่มทำงาน หรือองค์กรเพื่อรองรับการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา

2.4 การนำแผนไปปฏิบัติ

2.5 การติดตามประเมินผลโครงการ คือ การตรวจสอบว่า ชุมชนสามารถทำกิจกรรม หรือดำเนินงานไปได้ต่อเนื่องหรือไม่ เพื่อวัดผลความสำเร็จของโครงการ

การสัมภาษณ์ (interview)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยได้ทำการสัมภาษณ์ประธานชุมชนบางบัวและเครือข่ายฯ และสำนักงานเขตบางเขน สำนักงานระบายน้ำมหาวิทยาลัยศรีปทุม กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ร.ต. ประภาส แสงประดับ ประธานชุมชนบางบัว
2. นายทัศนัย บุญขวัญ ประธานชุมชนสามัคคีร่วมใจ
3. นางชูศรี สุขรอด ประธานชุมชนก้าวหน้า
4. นายวิไล เรืองมา ประธานชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา
5. พ.ท. สมชาย จิตประยูร ประธานชุมชนไม้งาม 1
6. พ.จ.อ. อติศักดิ์ ชนะภักดี ประธานชุมชนร้อยกรอง
7. นายบุญญ ศรีวิเศษ นักพัฒนาชุมชน 5 สำนักงานเขตบางเขน
8. นายบุญเกื้อ ฉายยา ช่างไฟฟ้า 6 สำนักงานระบายน้ำ เขตบางบัว

9. ดร. ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์ ผู้อำนวยการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศูนย์วิจัย-
บูรณาการภาพพื้นที่และสังคม (center for integrated socio-spatial research)

10. ร.อ. ชลอ แก้วสถิติ หัวหน้าชุดฝ่ายกิจกรรมพลเรือนกองทัพบก กองพันทหาร-
ราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์

การสังเกตการณ์ (observation)

โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เช่น ไปดูน้ำในคลองบางบัวว่า น้ำมีสภาพ
อย่างไร น้ำคลองมีกลิ่นเหม็นมากหรือน้อยเพียงใด มีปลาหรือสัตว์น้ำอะไรอยู่ในคลอง
มีสิ่งปฏิกูลและขยะหรือไม่ ชาวชุมชนมีกระบวนการ และมีขั้นตอนในการจัดการน้ำเสีย
และทำการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติคลองบางบัวอย่างไร รวมทั้งไปศึกษา
พื้นที่และสังเกตการณ์ที่ชุมชนร้อยกรอง ซึ่งเป็นเครือข่ายๆ ที่อยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง
กันได้ไปศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชนร้อยกรอง และกระบวนการการมีส่วนร่วม
การใช้วิธีการ และขั้นตอนในการจัดการน้ำเสียและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ
คลองบางบัว ชุมชนร้อยกรองได้ดำเนินการอย่างไร